

Gyermekevédelem és gyógypedagógia

Kocsis Gabriella
gyógypedagógus-fejlesztőpedagógus
2014. május

Az alkalmazott jogszabályok:

- A **nemzeti köznevelésről** szóló 2011. évi CXC. törvény
- A **pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről** szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet
– (8/2014. EMMI rendeletben módosítva)
- A **gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról** szóló 1997. évi XXXI. törvény
- A **közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól** szóló 2004. évi CXL. törvény

Fogalmi átfedések

- A 0-24 éves korú gyermekek/tanulók gyermekvédelmi és iskolai státuszát meghatározó törvényi besorolások tanulási- és viselkedészavarok esetén
- **Köznevelési Törvény:**
 - Különleges bánásmód
 - Sajátos Nevelési Igény (SNI)
 - Beilleszkedési-tanulási- és magatartás zavar (BTM)
 - Tehetséges
- **Gyermekevédelmi Törvény:**
 - Különleges szükséglet (kivétel a 0-3 éves korú)
 - Speciális szükséglet

A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN GONDOZOTTAK SZÁMA

- Összes gyermek **18.464** fő
- Átlagos szükségletű 11319 fő
- Különleges szükségletű (0-3 éves) 1503 fő
- Különleges szükségletű - fogyatékos és tartós beteg **4919** fő
- Speciális szükségletű **723** fő

(2012. december 31-ei állapot szerint, forrás: OSAP)

Knt. 4§ 13. Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

Különleges bánásmódot igénylő gyermek,
tanuló:

- sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló

SNI

- beilleszkedési, tanulási, magatartási
nehézséggel küzdő gyermek, tanuló

BTM

- kiemelten **tehetséges** gyermek, tanuló

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek,
tanuló továbbá:

a gyermekek védelméről és a gyámügyi
igazgatásról szóló törvény szerint a
**hátrányos és halmozottan hátrányos
helyzetű** gyermek, tanuló

Ez önmagában nem elég a különleges bánásmódhoz!

A köznevelés kiemelt feladata

- A gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele
- egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése,
- a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.

A tanulás folyamatát meghatározó tényezők

- Örömforrás, velünk született ösztön
- Motiváció - sikerélmény – teljesítmény
- A világ felfedezése, kíváncsiság
- A család biztonságot, megértést, elfogadást és segítséget nyújtó érzelmi közeg
- Az iskolai és a családi elvárások is igazodjanak a gyerek képességeihez

Az idegrendszer érettsége, szervezettsége

- Azonos életkorú gyerekeknél (iskolakezdés!) hatalmas eltérések
- +,- 2.5 (mentális) év lehet a különbség
- Tehetséggondozás
- Fejlesztés, felzárkóztatás
- IQ-tól független

NAGYHORSZÁG MEGÚJUL

A három különböző illetékességű szakértői bizottság:

- tankerületi szakértői bizottságok
járásonként/kerületenként (volt nevelési tanácsadók) - BTM
- megyei (fővárosi) szakértői bizottságok (volt TKVSZRB) - SNI
- országos illetékességű szakértői bizottságok
(mozgás-, érzékszervi- és beszéd fogyatékoság) - SNI

- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat – szakmai irányító
- **Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat VIII. Kerületi
Tagintézménye – a feladat elvégzője**
- Klebersberg Intézményfenntartó Központ – munkáltató
- KLIK Budapest VIII. Tankerület – munkaügyi
dolgokban eljár (szabadság)
- JIK (Józsefgyvárosi Iskolaellátó/üzemeltető? Központ –
a működési feltételeket biztosítja

A szakértői vizsgálat indítható:

- hivatalból, hatósági megkeresésre
- szülői kérelemre, illetve a szülő/gondviselő egyetértésével

Kezdeményezheti:

- a nevelési-oktatási intézmény
- gyámhatóság, gyermekjóléti szolgálat, bölcsőde, gyermekotthon, területi gyermekvédelmi szakszolgálat
- fogyatékosok ápoló, gondozó otthona, rehabilitációs és nappali intézménye

A szakértői vélemény iránti kérelem

- A **nyomtatványmintát** a 15/2013. EMMI rendelet 1. melléklete tartalmazza
- az óvoda, az iskola **köteles közreműködni** a vizsgálat iránti kérelem elkészítésében.
- a szülő/gondviselő által aláírt kérelmet az **intézmény megküldi:**
 - a szakértői bizottságnak
 - a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek esetén (szülői nyilatkozat) az Oktatási Hivatalnak.

A közigazgatási hatósági eljárás

- Az **illetékes járási hivatal** közigazgatási hatósági eljárás keretében hoz döntést a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben
 - kötelezheti a szülőt a vizsgálaton való részvételre
 - amennyiben a szülő nem fogadja el a szakértői véleményben foglaltakat
 - az intézmények egyéb jelzései alapján
 - a szakszolgálati-esélyegyenlőségi szakértő, ha megszegték a vizsgálati eljárás szabályait

Illetékesség

- az a **járási hivatal** illetékes az eljárásra, amelyiknek a működési területén a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye található
- ha a gyermeket, tanulót a gyámhivatal átmeneti vagy tartós nevelésbe vette, a járási hivatal illetékességét a gyermek tartózkodási helye határozza meg

A pedagógiai szakszolgálatok és a szakértői bizottságok

- Célcsoport
 - a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek: **BTM – szakszolgálatok** (nevelési tanácsadók)
 - » Tankerületi illetékesség
 - Az első „lépcső” a vizsgálati eljárás során, a tanulási-magatartási nehézségek (nem fogyatékoság) esetén.***
 - a sajátos nevelési igényűek (értelmi-, érzékszervi-, testi-fogyatékoság, „diszes” azaz pszichés fejlődési zavarok, ADHD, autizmus): **SNI – szakértői bizottságok**
 - » Megyei/fővárosi, országos illetékesség

A tanulási problémák súlyossági fokai

Tanulási-magatartási nehézség: BTM
(beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézség)
– **tankerületi illetékességű**

Tanulási-viselkedési zavar: SNI kategória, a
pszichés fejlődés zavarai (dyslexia, dysgraphia,
dyscalculia, hyperaktivitás, autizmus)

Tanulási akadályozottság (SNI)

Értelmi akadályozottság (SNI)

Érzék-mozgásszervi fogyatékoság (SNI)
- **fővárosi, megyei, országos illetékességű**

Tanulási nehézség

- Lassult (elsősorban) értelmi fejlődés
- Nem értelmi fogyatékos, de alacsonyabb IQ!
- A tanuláshoz szükséges képességek enyhe fejlődési késései (pl. betegségek-hiányzások, elhanyagoló családi környezet, szegénység, ingerszegény környezet)
- **Gyenge iskolai teljesítmény** (olvasás, írás, matematika, idegen nyelvek terén elmaradás)
- Pedagógiai tennivalók: felzárkóztatás, korrepetálás, fejlesztés
- Szakszolgálat: **nevelési tanácsadó** (tankerületi illetékesség)

Tanulási zavar

- normál vagy átlag feletti képességek:
- a tanulási teljesítmény mégis elmarad az elvárhatótól
- az egyes részképességek fejlődését súlyosan érinti
- diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia (pszichés fejlődési zavar)
- viselkedés- és figyelemzavar: hiperaktivitás, ADHD
- Szinte mindig viselkedészavarral társul!
- a gondolkodási folyamatok egészére-
- és a teljes személyiségre hat
- gyógypedagógiai ellátásra és rehabilitációs foglalkozásra jogosult
- az osztálylétszámban két vagy három főnek számít
- Szakszolgálat: **szakértői bizottság** (megyei-, fővárosi illetékeség)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638



A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Komplex szakértői vizsgálat

- a gyermek, tanuló teljes körű pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai, szükség szerint orvosi vizsgálata
 - Lehet:
 - Alapvizsgálat
 - Kiegészítő vizsgálat (megyei, fővárosi szinten)
 - Felülvizsgálat (tanköteles korig kötelező)
- A szülő igény szerint jelen lehet a vizsgálaton.

A vizsgálat zárása

- a vizsgálat vezető a szülő számára érthető tájékoztatást ad a vizsgálat eredményeiről
 - a gyermek további intézményes nevelésére vonatkozó javaslatokról
 - alátámasztva mindezt a vizsgálat dokumentációjával
 - tájékoztatást ad a vonatkozó jogszabályokról, **kiemelten a szülő/gyermek jogairól** és kötelezettségeiről
- A szakértői véleményt - a vizsgálat lezárását követő huszonegy napon belül - kézbesíteni kell.
- Kapja:
 - szülő/gondviselő
 - intézmény

A szakértői vélemény

Javaslatok:

- különleges bánásmód
 - differenciált feladattartás és-számonkérés, egyéni haladási tempó
 - **eszközhazsnálat, több idő (vizsgán is!)**
- az ellátás módjára, formájára
 - fejlesztő/rehabilitációs óra (SNI)
- a szükséges szakemberre és annak feladataira
 - szakember: fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus
 - fejlesztési területek pontos felsorolása
- magántanulói státusz
- az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítés

Az iskolai tanuláshoz szükséges háttértényezők, rész képességek

- Ép érzékszervek: érzékelés-észlelés-gondolkodás
- Nagy- és finommozgások rendezettsége (életmódváltozások!)
- Testséma, dominancia, kezesség
- Tájékozódás térben, síkban – pontos fogalomhasználat
- Figyelem (terjedelme, minősége, tartóssága)
- Emlékezet: munkamemória (rövidtávú), előhívási stratégia
- Gondolkodás: szókincs, fogalomhasználat (matematika)
- Mennyiségfogalmak, mennyiség állandóság, pótlás-bontás
- Sorba-rendezés (szerialitás), formaállandóság
- Beszédeszlelés, beszédmegértés (hangok hossza, zöngés-zöngétlen)
- Szem-kéz koordináció, íráskészség, ceruza fogás

A tanulási nehézség előjelei

- Az átlagtól eltérő mozgásfejlődés
- Nagy- és finommozgásnál koordinációs zavarok
- Beszédfejlődés késése, nehezen fejezi ki magát
- Beszédhibák
- Bizonytalan kezesség
- Nem szeret rajzolni
- Nehezen vagy nem szívesen tanul verseket, dalokat
- Fontos jel, ha elutasítja a mesét!
- Minden csak rövid időre köti le, vibrál

Részképesség zavarok esetén

- Sikertelenség (érzi, hogy valami nincs rendben)
- Akarattal nem megoldható (pl. figyelemzavar – fáradékonyság)
- Válaszok:
 - nem akar iskolába menni
 - betegségek
 - rossz pszichés állapot: szorong vagy agresszív
 - Magatartászavarok (ellenáll, bohóckodik)
 - motiválatlan, kerüli a feladathelyzeteket
 - nyomot hagy az egész iskolai pályafutásán

Mozgásfejlődés - az idegrendszer érésének a kulcsa

Az idegrendszer „huzalozása”.

- Humánspecifikus (csak az emberre jellemző) mozgásformák kialakulása
- Fejemelés – átfordulás – kúszás – mászás – járások – ugrások
- Az idegrendszer érésével párhuzamosan alakulnak ki az újabb mozgásformák
- Alapját képezi a csak az emberre jellemző kommunikációs eszközök elsajátításának:
 - Beszéd, olvasás, írás

(Delacato)

A mese szerepe

- Létszükséglet 3-10 éves korban
- Az auditív (hallási) képesség fejlődése ekkor a legintenzívebb
- Legerősebb inger az élő emberi beszéd, anya!
- Érzelmek, gondolatok, szavak, történetek belső képpé alakítása – gondolkodás, szókincs fejlesztése
- A későbbi szövegértés (olvasás) megalapozása
- TV nézés: a vizuális és a verbális képességek eltérései
 - (legalább elmondani a tartalmát)

Mondókázás

- Az anyanyelv ritmusa – helyesírás
- A hang – mozgás - nyelvi játékosság élménye

Család és iskola

- A fiatalok érzelmi és értelmi életének két fő színtere a család és az iskola
 - 6-12 éves (kisiskolás) kor: cél a kompetencia elérése az iskolában, fontos a család, az otthoni háttér, az iskolai sikerek megélése és a sikerben osztozás
 - 12-18 éves (kamasz kor): cél az identitás, pozitív énkép kialakítása, leválás a családról, a korábbi minták elutasítása, fontos a kortárs közeg elismerése

Segítségnyújtás otthon

- A problémák, a másság minél korábbi felismerése
- Konzultáció a pedagógusokkal (már az óvodában)
- Szakszolgálatok felkeresése (szakvélemény, nevelési tanácsadás)
- Helyes napirend kialakítása már az iskolakezdéskor
- Beszélgetések, érzelmi támogatás, elfogadás
- Segítségnyújtás a tanulásban, felszerelés, házi feladat ellenőrzésében
- Helyes táplálkozási, alvási, életmódbeli szokások kialakítása kiskorban, a gyerekre szabottan
- Kamaszként érezze, ha kell, számíthat a segítségre

Segítségnyújtás az iskolában

- **Integráció, befogadás, együttnevelés, differenciálás, fejlesztés**

- Sikerélmény biztosítása
- Motiváció növelése
- Képességfejlesztések
- Folyamatos segítségnyújtás, ellenőrzés
- Feladatok kis lépésekre bontása, szemléltetés (ábrák, képek, vázlat)
- Írásbeli számonkérését szóban helyettesítsék
- Mentessüljön az osztálytermi hangos olvasás alól
- Önmagához mért fejlődés értékelése
- Egy minimális, de szilárd tudás elérése, melyre a további osztályfok épülhet (minimum szint meghatározása)
- Eszközhasználat, több idő vagy kevesebb feladat biztosítása
- Mentessítések

A szülő képviselje a gyerek érdekeit/ jogait az iskolában.

Kudarcos kisiskolás kor - problémás kamaszkor

Következményes zavarok

- negatív énkép
- önbizalom hiánya
- kudarckerülő magatartás
- depresszió, agresszió
- testi tünetek
- neurózis

Megnő a deviancia veszélye!

A magatartászavarok „hagymahéj” modellje

FELNŐTT KORBAN DEPRESSZIÓ
SERDÜLŐ KORBAN
DROGFOGYSZTÁS
PREPUBERTÁSBAN MAGATARTÁS ÉS
ÖNÉRTÉKELESI ZAVAR
KISISKOLÁS KORBAN KÉPESSÉG ÉS
FIGYELEMZAVAR

JELENTŐS KOCKÁZATI TÉNYEZŐK A GYENGE
ISKOLAI TELJESÍTMÉNNYEL JÁRÓ
KUDARCÉLMÉNYEK!

A figyelemzavarral, hiperaktivitással együttjáró funkciógyengeségek

- nehezen tudnak egy helyben ülni, állandóan változtatják testhelyzetüket, zavarják társaikat
- a nagymozgások, finommozgások és a grafomotoros készségek ügyetlensége
- nehezen tudnak összpontosítani, a környezet minden eseménye eltereli figyelmüket
- teljesítményük ingadozó
- kapkodás, fáradékonyság, kitartás hiánya
- **a kezeletlen ADHD-s csoportban a serdülőkori drogabúzus gyakorisága a normál csoportban észlelt érték háromszorosa** (dr. Csiky Miklós)

Diszlexia

Az olvasáshoz 32 agyterület összehangolt munkája szükséges.

A kognitív deficitekre pszichés problémák rakódnak.

alma →  → alma

alma → m a l a ?
a l a m ?

Diszgráfia

Az íráskép rendezetlenségében nyilvánul meg

- a betűk felismerhetősége, téri elrendezettsége nem megfelelő
- lassan ír, nem szeret írni
- nyomtatott betűt használ szívesebben
- nagy és finommozgások érése nem megfelelő, nem összerendezett
- az együttmozgások éretlenségre utalnak (az egész testével ír, kidugja a nyelvét írás közben)
- amint lehet, szövegszerkesztő használata

Diszkalkulia:

számolási nehézség, számolási zavar

- gyenge rövid távú emlékezet (munkamemória)
- beszédészlelés zavarai (négy-hét, százkeztő-százhuszonkeztő)
- téri-síkbeli tájékozódás zavara(<, >, 9, 6)
- menyisége, számosság: újra számlál
- pótlást-bontást 10-es körben is számlálással old meg
- sorozataktotás nehézségei (inverz):
 - nehézség a többjegyű számok kiolvasásakor
 - a helyiértékek értelmezési nehézségei
- Szöveges feladatok: a nyelvi struktúrák lefordítási nehézsége a matematika nyelvére

Fejlesztés a gyakorlatban

- a gyermeket megnyerni a gyakorláshoz
- önbizalmának folyamatos megerősítése
- a már meglévő képességeire és tudására alapozni
- a sok iskolai kudarc hatására beépült elkerülő magatartást átfordítani
- tapasztalja meg, hogy a tanulás lehet öröm és sikerélmény forrása
- ez a hely és ez a helyzet más, mint az iskola „**Érted van!**” szelleme

Játékos tanulás – játékos fejlesztés

- betűbiztonság, mennyiségek gyakorlása
- beszélgetések, mesélések, tartalom visszamondása
- memorik, szókétyák, vázlatírás
- közösen készített szorzótábla, fővárosok-országok, fogalmak
- Solo-kártya
- Tick-tack bumm, szógyűjtések
- szókirakó játékok, mondatpiramisok
- dobókockák
- kézműves foglalkozások (közös főzés)
- számítógépes játékok

A foglalkozások alkalmazkodjanak a gyerek adott állapotához, kéréséhez, aktuális problémáihoz.

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

Nemzeti Fejlesztési Ügyintézkedés
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

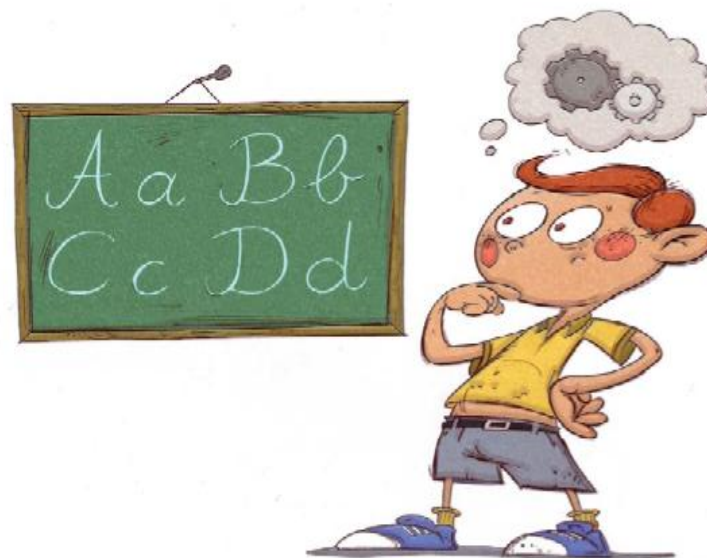


A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A fejlesztőpedagógia fogalmköre egy komplex pedagógiai, gyógypedagógiai, pszichológiai, orvosi fogalmkörből táplálkozik és egyre inkább jelen van a köztudatban.

Fejlesztő játékokat vásárlunk a gyerekeinknek, fejlesztő játszótérakat keresünk fel, fejlesztőpedagógushoz megyünk, ha valami képességbeli problémát vélünk felfedezni és fejlesztő tornára, azaz mozgásfejlesztésre visszük gyermekünket a legbiztosabb siker érdekében. Jól érzi a szülők, a szűkebb és tágabb család, hogy fejlesztésre szükség van.

A legtöbb kérdés és aggodalom azzal kapcsolatos, hogy az iskolába készülő kisgyerek készségei, képességei megfelelnek-e majd az iskolai elvárásoknak és képes lesz-e együtt haladni az osztálytársaival a tanítói elvárásoknak megfelelően. Valóban nagyon fontos az első iskolai év mérlege, hiszen ez alapozza meg a későbbi tanuláshoz, iskolához való viszonyt. Joggal félti minden szülő a gyermekét a kudartól.



Fejlesztőpedagógia a családban

szülőknek - nagyszülőknek - nevelőszülőknek

Kocsis Gabriella

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése